

Solvency II: het verhaal achter de cijfers

Verzekeringland is in de ban van Solvency II, waardoor er strengere voorwaarden komen voor het beoordelen en sturen van de vermogenspositie van verzekeraars. Veel werk aan de winkel voor controllers. Maar daar moet het niet bij blijven. Betrokkenheid van bestuurders is essentieel.

Auteurs **Tamara Monzon** en **Dick Stoop** zijn respectievelijk oprichter en eigenaar van 4th Line Risk Management en voormalig CFRO van Zwitserleven.

Solvency II is ten opzichte van het huidige solvabiliteitsregime een grote stap voorwaarts als het gaat om het beoordelen en sturen van de vermogenspositie van verzekeraars. Belangrijk pluspunt is dat Solvency II *risk based* is. Dit impliceert dat de risico's van de beleggings- en verzekeringsportefeuille worden meegewogen. Het gevaar is echter dat de complexiteit van Solvency II tot een gevoel van schijnzekerheid zal leiden. Om als verzekeraar Solvency II te kunnen gebruiken als basis voor sturen en beheersinformatie is de betrokkenheid van het bestuur vereist. Risico's zijn namelijk geen stabiel gegeven maar elementen die zich vanuit hun aard niet volledig laten vangen in modellen. Het is belangrijk dat de gebruiker (lees de raad van bestuur en raad van commissarissen) voldoende inzicht heeft in de beperkingen van de rekenmodellen van Solvency II.

Intern model

Het overgrote deel van de verzekeraars in Europa heeft de implementatie van Solvency II logischerwijs opgestart vanuit de getalsmatige kant: de uitkomst van de solvabiliteitspositie. Er wordt onder meer geanalyseerd of de nieuw berekende solvabiliteitspositie hoger of lager is dan de huidige, hoe de cijfers zich verhouden tot die van *peers* en wat het effect is van maatregelen op het gebied van bijvoorbeeld pricing, beleggingsbeleid en kostenreducties. Complicerende factor in de uitvoering van deze analyses is dat de aannames van Solvency II gedeeltelijk nog een *moving target* zijn.

In de getalsmatige uitkomst bevindt zich tevens de businesscase om wel of niet gebruik te maken van een intern (of partieel) model. Als een intern rekenmodel tot een lager kapitaalbeslag leidt, zal men eer-

der geneigd zijn te investeren in een intern model. Hier ontstaat het gevaar van doelredentatie, waarbij de legitimering van Solvency II niet een risicogewogen solvabiliteitsberekening is maar een methode voor het minimaliseren van het kapitaalbeslag. Parallel ontstaat ook vanuit marktpartijen zoals rating agency's een toenemende druk op verzekeraars om een intern model te introduceren. Ook dit is een logische ontwikkeling. Solvency II beoogt immers kwantitatief inzicht in de risicopositie (gegeven de technische specificaties van Solvency II). Deze tendens wordt versterkt doordat de marktpartijen de toestemming van de toezichthouder voor een intern model interpreteren als een gunstig oordeel over de kwaliteit van het rapportageproces van de verzekeraar. Het beoordelen van de interne modellen is voor de toezichthouder een intensief traject, omdat deze zal moeten borgen dat verzekeraars gelijk behandeld worden. Overigens gaat het niet alleen om de getalsmatige uitkomst, maar ook om de kwaliteit (*auditability*) van het Solvency II-rapportageproces.

Beperking modellen

Het is belangrijk dat bestuurders zich bewust zijn van de beperkingen van de modellen en keuzes en impact van de gebruikte aannames ook op bestuurlijk niveau besproken worden. In dit proces spelen controllers en hun kritisch vermogen een belangrijke rol. De beperkingen van de modellen zijn onder meer gelegen in wat men wel of niet als mogelijke scenario's onderkent. Zo was begin jaren tachtig van de vorige eeuw de rente ruim boven de 10 procent; wie zou toentertijd als reële mogelijkheid ingeschat hebben dat de rente naar 3 procent zou dalen? Volgens de schokken van Solvency II zou een daling naar

circa 7 procent als *worst case* gelden. In combinatie met de éénjaarshorizon van Solvency II misschien niet eens zo onlogisch, maar het voorbeeld geeft aan dat financiële instellingen in hun *worst case-scenario's* verder zouden moeten kijken dan een jaar.

Een ander voorbeeld zijn de ineenstortende beurzen aan het begin van dit millennium en eind 2008. Gebeurtenissen die in de ALM-modellen elk voor zich als zeer onwaarschijnlijk werden geacht, maar binnen tien jaar twee keer gebeurden. En dan is er nog het dramatische uitlopen van creditspreads eind 2008 en momenteel zelfs bij EU-staten, iets wat in de modellen niet voor mogelijk werd gehouden.

Zelfs op verzekeringstechnisch 'vertrouwde' gebieden kan sprake zijn van risico's die zich manifesteren *far beyond* men in eerdere instantie voor mogelijk hield. Zo is de laatste tijd het steeds langer leven van mensen prominent in het nieuws. Uit diverse opeenvolgende onderzoeken gedurende de laatste decennia blijkt keer op keer dat de werkelijke duur van de levensverwachting hoger is dan op basis van eerdere extrapolaties verwacht werd. Dit dreigt een bom te leggen onder de uitkeerbaarheid van opgebouwde pensioenrechten.

Ook is er de vraag of financiële instellingen voldoende voorbereid zijn op een situatie van sterk stijgende inflatie. Die zal immers een dramatische impact op de kosten hebben en dus ook op de productproposities.

Drie pijlers

Het is daarom verstandig verder te kijken dan alleen de berekende solvabiliteitscijfers. Solvency II rust op drie pijlers. De eerste betreft het kwantitatieve model. Zoals gesteld is de race naar een financieel gezonde organisatie daarmee nog niet gelopen. In de andere twee pilaren komen het risicomanagement-framework en de rapportages aan de orde. Voor controllers en bestuurders zit hierin de crux. Bij de tweede pilaar (Pillar II) gaat het erom dat de risicobeheerorganisatie goed verankerd is binnen de governance van verzekeraars. Om het maximale hieruit te halen, is belangrijk dat het bestuur – bijvoorbeeld als onderdeel van de vereiste *Own Risk and Solvency Assessment* – vragen gaat stellen als:

- Wat als ontwikkelingen nog erger of langduriger zijn dan de *worst case* van Pillar I?
- Zijn er risico's die zich kunnen manifesteren maar nog niet onderkend zijn?

Een dergelijke exercitie helpt bij het expliciteren van welke beslissingen bijvoorbeeld op het gebied van beleggingsbeleid genomen moeten worden in een bepaalde situatie, en wat daar dan vervolgens de consequenties van zijn.

Ook dwingt dit om specifiek na te denken hoe de waarde van de onderneming ook in extreme omstandigheden zo goed mogelijk beschermd kan worden en welke de relatie met het groeipotentieel in een markt is. Oftewel, een succesvol Solvency II begint bij de betrokkenheid van het bestuur als het gaat om de risico's die men wel of niet in de modellen wil meenemen, ondersteund door het vermogen van de controller om de gebruikte scenario's te *challengen*. De controller heeft een essentiële rol als het gaat om het realiteitsgehalte van de kostenontwikkeling constructief-kritisch te analyseren.

Een andere uitdaging van Solvency II is om consequent dezelfde data te gebruiken voor de verschillende berekeningen en rapportages. En om daar waar bij de data of berekening van elkaar afwijken de verschillen die daardoor in de rapportages ontstaan, te verklaren. Zo zal bijvoorbeeld de Solvency II-balans niet gelijk zijn aan de IFRS-balans. Een en ander betekent dat er een centrale aanlevering van data moet komen die ten dienst staat van de verschillende rapportagedoelstellingen. Een dergelijke complexiteit vraagt om een gedegen controleraamwerk dat de betrouwbaarheid van de gebruikte data weet te garanderen.

Om te komen tot bruikbare stuur- en beheersinformatie voor het bestuur moet er tevens een multidisciplinair proces worden ingericht dat de functionele kolommen overstijgt. In dit proces zal de controller een belangrijke rol spelen als de verbindende factor tussen de technische wereld en de business inclusief het bestuur, waarbij Solvency uiteindelijk onderdeel wordt van de planning- en controlcyclus. ■